

Državni izpitni center

M 1 1 1 5 3 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 1. junij 2011

SPLOŠNA MATURA

OCENJEVALNA SHEMA ZA ESEJ (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

0–10 ODGOVOR NE DOSEGA MINIMALNIH STANDARDOV

- 0 Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
- 1–5 Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Skorajda nikjer ni mogoče opaziti seznanjenosti s filozofsko problematiko.
- 6–10 V odgovoru še vedno prevladuje fragmentarnost, če pa že ima zaokroženo zgradbo, je ta le delna in polna miselnih preskokov. Razumevanje danega problema je zelo omejeno. Razvitih je sicer nekaj relevantnih poudarkov, vendar so obrobní. Odgovor je nejasen in pretežno nerelevanten. Temelji na opisih, če argumenti so, so le nakazani in nerazviti. Kandidatovo poznavanje filozofskih problemov je skromno, fragmentarno in zelo omejeno. Skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so nenatančne in večkrat napačne.
Pri odgovoru gre torej največkrat zgolj za obnavljanje drobcev najbolj elementarne šolske snovi in ponavljanje enega in istega.

11–13 ZADOSTNO

Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadostno obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), sta pa uvod in zaključek še bolj slabo razdelana. Nekatere izpeljave in utemeljitve so že lahko jasne, pogosto pa je odgovor težko razumljiv, tudi zaradi preskokov v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, vendar se odgovor že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, a jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, kadar pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže samo osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve.
Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.

14–16 DOBRO, A OMEJENO

Odgovor ima najmanj 600 besed, esejistična zgradba je s formalnega vidika dobra; uvod razloži problem in sklep je vsaj praviloma izpeljan iz naloge. Zgradba posamičnih odlomkov je večinoma dobra, je pa semtertja še opaziti preskoke v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno filozofsko terminologijo, ki je večinoma relevantna za obravnavani problem. Vendar so pojmi pogosto preprosto sprejeti kot samoumevni, njihova analiza je bolj obrobna, prav tako so lahko v zametkih zaznavni že poskusi povezovanja ustreznih pojmov. Kandidat opis in razlago dopolni z argumenti, vendar so »šolski« in predvidljivi, lahko so tudi zgolj opis znanih argumentov. Kandidat predstavi več pogledov, vendar protiargumentov še ni oziroma so predstavljeni skromno. Je pa opaziti poskus analize nekaterih pojmov in predpostavk vprašanja ter zametki logičnega povezovanja pojmov, iskanja utemeljenih rešitev problemov in vrednotenja nekaterih posledic rešitev.
Esej izraža solidno splošno seznanjenost z ustrežno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar argumentacija in analiza pojmov še nista v ospredju.

17–19 PRAV DOBRO, A OPAZNE POMANJKLJIVOSTI

Esejistična zgradba je s formalnega in večinoma tudi vsebinskega vidika dobra. Uvod in zaključek sta jasna, jedrnata in relevantna, izpeljave in utemeljitve so skoraj zmeraj logično skladne in razumljive, posamični odlomki so največkrat smiselno zaokrožene celote in so pogosto med seboj dobro povezani. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume in to razumevanje dobro izrazi s celotno strukturo eseja. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema. Nekaj vpeljanih pojmov je reflektiranih kot filozofsko problematičnih, večkrat je mogoče zaslediti njihovo analizo in vzpostavljanje logičnih zvez med njimi. Nasploh v eseju že prevladuje argumentacija pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in kot posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa semtertja niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni; nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.

Iz odgovora je razvidna zelo dobra splošna seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Vendar se kandidat že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.

20–22 V GLAVNEM ODLIČNO

Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno črto argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma rešitvijo problema. Izpeljave in utemeljitve so logično skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se tudi že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih vstopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, ki je že rezultat samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta ustrezna.

Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.

DODATNA NAVODILA ZA ESEJ

(Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko tudi čisto drugačen esej, če je le povezan z naslovom.)

- 1. Razpravljajte o trditvi: Svobode ni, ker je človek v resnici le stroj.**

Trditev izraža značilno deterministično stališče, ki se lahko utemelji na različne načine. Zagovarjajo ga denimo fizikalisti, ki duha ontološko omejujejo na deterministične nevrofiziološke procese. Iz drugega zornega kota tovrstni determinizem zagovarjajo behavioristi, za katere je človek stroj, ki se deterministično odziva na zunanje dražljaje. Takšnemu determinizmu nekako nasprotujejo mehki deterministi, še prav posebno pa libertaristi, denimo Sartre s svojim eksistencializmom.
- 2. Razpravljajte o trditvi: Človekovo bistvo se vzpostavlja z njegovim odnosom z drugimi osebami.**

Trditev nasprotuje tradicionalnemu pogledu, po katerem je človek metafizično samozadosten atom, vsaj v smislu neodvisnosti od drugih oseb in nasploh drugih posamičnosti. Značilna podoba takšnega človeka je Descartesov vase potopljeni mislec. Temu nasprotujejo filozofi, kakršni so Marx, Buber ali Heidegger. Po Marxovem mnenju se resničnost človeka vzpostavlja prek drugega človeka in celotne narave. Človek denimo uresniči svojo ljubečo naravo, če se njegova ljubezen potrdi skozi drugega človeka; resnica kapitalista se skriva v delavcu.
- 3. Razpravljajte o trditvi: Zdi se, da je vse na svetu materija, a duha z materijo ne moremo razložiti.**

Vprašanje meri na dualizme duha in telesa. Materialisti razložijo duha z materijo, a njihova razlaga še ne zna razložiti vznika zavesti in dogajanja v človekovi subjektivnosti. Zagovorniki posebnega duhovnega načela pa imajo težavo zaradi očitne povezanosti duha z dogajanjem v materialnih možganih, ki naj bi bili od duha ločena substanca.
- 4. Razpravljajte o trditvi: Vsebina naših spoznanj je le naš konstrukt in ni verodostojen odraz sveta.**

Trditev izraža stališče, ki ga zagovarjajo nekateri empiristi in Kant, nasprotujejo pa mu racionalisti, na primer Descartes. Denimo za Locka so verodostojen odsev stvarnosti le ideje primarnih lastnosti (npr. ideja oblike), nasprotno pa so ideje sekundarnih lastnosti naš subjektivni odziv na lastnosti zunanjih predmetov in slednjim niso podobne (npr. okus). Vse »kompleksne« ideje pa so konstruirane (npr. pojmi kot nadpomenke posamičnih čutnih vtisov so pridobljeni z abstrakcijo). Tudi Kant trdi, da nimamo vednosti o stvari na sebi, temveč le o pojavih, ki so konstrukt iz čutnih podatkov, apriornih form čutnosti in apriornih kategorij razuma.
- 5. Razpravljajte o trditvi: Temelj vednosti predstavljajo čutila in razum.**

Trditev napotuje na Kanta, ki kritizira empiristični in racionalistični pogled na temelje vednosti in za oba trdi, da sta enostranska. Po njegovem mnenju so »čutila brez razuma slepa, razum brez čutil pa prazen«. Vprašanje zahteva kritično ovrednotenje vloge razuma in čutil v oblikovanju spoznanja.
- 6. Razpravljajte o trditvi: Z razvojem znanosti je filozofija postala odvečna.**

Zgodovinsko je filozofija na začetku vključevala vsako znanstveno raziskovanje. V novem veku se je iz nje izločilo vedno več znanosti s svojimi področji in načini dela, tako da se danes denimo filozofija narave zdi skoraj nemogoča. Pa vendar obstajajo filozofije posebnih znanstvenih ved, denimo filozofija matematike, na drugi strani pa področja, kakršni sta etika in politična filozofija, ki so bolj povezana z najstvom kakor z znanstvenim ugotavljanjem dejstev.
- 7. Razpravljajte o trditvi: Moralna načela izvirajo iz čustev in ne razuma.**

Značilen predstavnik razumsko utemeljene morale je Kant. Po njegovem mnenju se moralnost osebe vzpostavi z razumskim uvidom v brezinteresno sledenje dolžnostim. Nasprotno emotivisti menijo, da so moralni jezikovni izrazi, ki imajo obliko (moralnih) sodb, le izrazi našega čustvenega odnosa do dejanj, značajev ljudi, kulturnih pojavov ipd. Za Kanta so moralne vrednostne sodbe univerzalno in objektivno veljavne, po mnenju emotivistov pa je moralno čustvovanje relativno, vezano na kulturo in privzgojeno.

- 8. Razpravljajte o trditvi: Ker sta sreča in uspevanje odvisna od lastnosti posameznikov, so vrline relativne.**
Običajno etika vrlin izhaja iz neke predstave o naravi človeka. Denimo za Aristotela ali Platona je človek po svojem bistvu racionalno oziroma intelektualno bitje, za Trazimaha pa sebično in uživaško. Ker so vrline tiste značajske lastnosti človeka, ki pripomorejo k njegovemu uspevanju, se Platon in Trazimah ne strinjata glede odgovora na vprašanje, katere vrline bi moral človek negovati. To vsiljuje trditev, da bi v smislu sodobnega gesla »vsi različni« morali zagovarjati popoln relativizem in pluralizem vrlin.
- 9. Razpravljajte o trditvi: Kaj je moralno dobro, je odvisno od vsakokratnih okoliščin, v katerih smo.**
Podmena trditve je, da je morala relativna in da ni večnih, nespremenljivih moralnih pravil. Temu stališču je seveda mogoče oporekati, da kljub vsem razlikam obstajajo univerzalna moralna pravila, utemeljena v naši človečnosti, razumnosti in družbenosti.
- 10. Razpravljajte o trditvi: Pristna anarhija je boljše od vsake, tudi najboljše oblike oblasti.**
Vprašanje zahteva predvsem analizo pojmov anarhije in oblasti, pa tudi primerjalno ovrednotenje različnih tipov organiziranja družbe. Eno možno nasprotje med zagovorniki obstoja oblasti na eni strani in vzpostavitve anarhije na drugi zadeva razumevanje človeške narave. Nekateri zagovorniki obstoja oblasti, npr. Hobbes, vidijo človeka v dokaj temačni luči kot sebičnega in nasilnega, zaradi česar lahko uspeva le, če ga pred drugimi in samim seboj ščiti oblast. Anarhisti nasprotno običajno menijo, da je človek odgovoren in dobronameren, zaradi česar lahko živi v skupnosti z drugimi brez posegov oblasti.
- 11. Razpravljajte o trditvi: Družbena ureditev je pravična le, če upošteva neenakost ljudi.**
Za demokratične ideologije je značilna podmena o enakosti ljudi. Na tem izhodišču temeljijo tudi predstave o pravičnem oblikovanju različnih institucij družbe in družbenih procesov. Primer je recimo sodelovanje pri vodenju družbe: zato, ker smo vsi enako razumni (vsaj v smislu razumevanja temeljnih moralnih idej), je družba pravična le, če vsakemu nekako omogoči sodelovanje pri oblasti (denimo z volitvami). Med najbolj znanimi nasprotniki tega stališča je Platon, ki trdi, da ljudje nismo enaki, kar je treba upoštevati pri oblikovanju pravične družbe.
- 12. Razpravljajte o trditvi: V nekaterih okoliščinah je upravičeno kršiti zakone.**
Vsaka oblast običajno zavrača kršenje zakonov, se pravi, da se ne strinja z nasprotovanjem svojim odločitvam. Utemeljenost tega oblastniškega zadržanja preverimo, če razmislimo o temeljih in upravičenosti oblasti. Če oblast ne temelji na pravičnih izhodiščih, se zdi moralno pravilno, da se upremo njeni zakonodaji. To je trdil denimo Marx, ki je dokazoval, da je kapitalistični družbeni red nepravilno.
- 13. Razpravljajte o trditvi: Četudi obstoja Boga ne moremo dokazati, je vera vanj razumna.**
Pojem dokaza Božjega obstoja običajno povežemo z razumnimi, večinoma apriornimi dokazovanji. V tem smislu se zdi, da nemožnost tovrstnega dokaza implicira nerazumnost vere v obstoj Boga. Toda to sproži vprašanje, ali je deduktivno dokazovanje iz a priori spoznanih načel edini temelj razumnosti vere. Nekateri mislijo, da ni. Na primer Pascal dokazuje, da je tudi v okoliščinah nepopolnega spoznanja in negotovosti najbolj razumno sprejeti vero v Boga. To uvidimo, ko razmislimo o možnih dobitkih v zvezi z različnimi možnimi izidi naše »stave« na bivanje Boga.
- 14. Razpravljajte o trditvi: Govor o Bogu je le prikrit govor o moralnih vrednotah.**
Trditev izraža tako imenovani nerealizem glede obstoja Boga. Denimo Don Cupitt trdi, da religiozni jezik in trditve o obstoju Boga ne govorijo o nekem bitju in našem odnosu do njega, temveč izražajo našo pripadnost nekim moralnim in duhovnim vrednotam. To stališče sproža različna vprašanja, recimo, ali nerealizem glede obstoja Boga ni v resnici prikrit ateizem.
- 15. Razpravljajte o trditvi: Brez vere v Boga življenje nima smisla.**
Razvoj sodobne empirične kvantificirane znanosti je naravnim pojavom in človeku kot delu narave odvzel pristen smisel obstoja. Vprašanje je, kako se posameznik odzove na to dozdevno nesmiselnost svojega naravnega obstoja. Nekateri eksistencialisti menijo, da človek sam podeljuje smisel svojemu bivanju s svobodnimi odločitvami. Drugi, na primer Tolstoj, trdijo, da lahko človek najde smisel življenja le v veri v Boga.

OCENJEVALNA SHEMA ZA KOMENTAR BESEDILA (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

0–10 ODGOVOR NE DOSEGA MINIMALNIH STANDARDOV

- 0 Popolnoma nerelevantna naloga, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
- 1–5 Komentar je fragmentaren in večinoma nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja besedila. Očitno je, da kandidat dela ne pozna. Prav tako gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za celovit komentar.
- 6–10 Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, razumevanje izbranega dela je omejeno, razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je najti še veliko nerelevantnosti.
Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.

11–13 ZADOSTNO

Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume, vendar na zelo nizki ravni, saj je njegovo poznavanje dela zelo površno. Veliko je nerelevantnosti, vendar se odgovor deloma že nanaša na dani odlomek, deloma pa je lahko zgolj njegova parafraza. Vpelje nekaj ustreznih pojmov, vendar jih ne analizira. Odgovor je pogosto preprost opis filozofskega problema iz odlomka ali morda celo preprosta obnova celotnega dela. Če poskuša z argumentacijo, je ta bolj opisna.
Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.

14–16 DOBRO, A OMEJENO

Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo tudi razume. Naloga ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi; odgovor je večinoma relevanten, toda opisi in razlage so ponekod še slabo razviti; kandidat poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi tudi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila.
Kandidat delo dobro pozna in dobro predstavi vsebino, ki se navezuje na odlomek.

17–19 PRAV DOBRO, A Z MANJŠIMI POMANJKLJIVOSTMI

Obravnavano delo dobro pozna in razume, filozofski problem iz odlomka umesti v kontekst dela; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Kandidat pozna celotno delo, razume bistvene filozofske probleme, ki jih delo, zlasti pa navedeni odlomek odpira, in jih tudi razlaga v tem okviru. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so lahko napake v izpeljavi ali nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to obrobnejše pomanjkljivosti.
Kandidat delo zelo dobro pozna ter zna dobro razložiti in analizirati temeljne probleme odlomka in dela.

20–22 V GLAVNEM ODLIČNO

Dober odgovor z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno črto razlage in argumentacije, upošteva (vsaj implicitno) tudi drugačne poglede. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim besedilom in ga komentira s pojmovnim aparatom, ki je razvit v besedilu. Vstopa v dialog z avtorjem dela ter razvija in utemeljuje tudi svoja stališča. Lahko obravnava avtorja tudi širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.
Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito obravnava vse vidike danega odlomka in semtertja celo vstopa v dialog z avtorjem.

DODATNA NAVODILA ZA KOMENTAR BESEDILA

(Gre samo za okvirna navodila, za pravično ocenjevanje pa je nujno, da ocenjevalci vnaprej obnovijo svoje poznavanje nadrobnosti besedila, saj je prav to bistvena odlika ene vrste komentarjev.)

1. PLATON: DRŽAVA

Odlomek vpeljuje osrednje teme iz *Države*: pojem pravičnosti (pravičnega posameznika in posledično pravične družbe), metafizični in epistemološki dualizem ter nazadnje vprašanje oblasti oziroma vodenja države. Dobri interpretativni eseji morajo pokazati, kako Platon poveže vse te elemente v zaokroženo teorijo o človekovem položaju v svetu.

2. ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Odlomek omogoča kandidatom več razlag. Začetek odlomka lahko povežejo z Aristotelovo trditvijo, da »pametnost in npravstvena vrlina sta tisti, ki dovršita človekovo nalogo: vrlina nakaže pravi smoter, pametnost pa pravo pot do njega«. Ali pa, da je odločitev »premišljeno hotenje«, kjer človek z razumsko vrlino pametnosti premisli željo, ki je lahko tudi navidezno dobro. V vsakem primeru je treba razložiti Aristotelov nauk o vrlinah in v nadaljevanju izpeljati razlago najvišjega dobrega. Lahko pa začnejo razlago z Aristotelovo polemiko s Sokratom in njegovim prepričanjem, da nihče ne dela zla hote. Hotenost, ki se kaže v odločitvi kot razumno udejstvovanje in preudarjanje, je eden ključnih pojmov Nikomahove etike.

3. DESCARTES: MEDITACIJE

V odlomku Descartes vpelje jasnost in razločnost idej oziroma sodb kot temeljno merilo, s katerim prepoznamo nujno resničnost sodb. Dobri interpretativni eseji prikažejo naravo nujno resničnih sodb (gre za čisto razumske sodbe) in njihovo odvisnost od spoznanja obstoja Boga. Najboljši eseji problematizirajo Descartesovo vzpostavljanje nedvomno resničnih spoznanj kot potencialno krožne (jasne in razločne sodbe so nujno resnične, ker izvirajo iz resničnosti ideje Boga, ki jo kot resnično prepoznamo zaradi njene jasnosti in razločnosti).

4. KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Po Kantovem mnenju je nujna podmena moralnega delovanja uresničevanje najvišjega dobrega. To pa je mogoče le, če vse naše težnje (nagnjenja, želje, interesi) ustrezajo moralnemu zakonu. Takšno popolno ustrežanje je značilnost svetosti, ki pa je nedosegljiva končnemu in telesnemu bitju. Zato takšno bitje, torej človek, mora predpostaviti nesmrtnost svoje osebnosti, to je: nesmrtnost duše je nujen postulat čistega praktičnega uma.

5. NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Kandidatova naloga je razložiti pomen asketskega ideala v odnosu do volje do moči in filozofov. Je del tistega optimuma pogojev, h katerim teži vsaka žival in v katerih se izrazi njena moč, saj asketski ideal izvira iz obrambnega in ozdravitvenega instinkta degenerirajočega življenja, v kakršno je pahnjen človek zahodne civilizacije. Namreč večini trpečih smrtnikov omogoči pobeg od samomorilskega nihilizma, saj osmisli njihovo trpljenje. Filozof sicer ni pravi predstavnik asketskega ideala, a nekakšen asketizem sodi k ugodnim danostim najvišje duhovnosti, v kateri ustvarjajo filozofi; kot svobodni duhovi se morajo zateči v puščavo, da bi se njihova volja do moči, resnice kar najbolje izrazila.